

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 156/2021-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Jany Laššákovej v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **MK REAL, s. r. o.**, Bratislavská 41, Malinovo, IČO 35 743 018, zastúpenej Kolíková & Partners, s. r. o., Radvanská 21, Bratislava, IČO 47 239 441, v mene ktorej koná advokát a konateľ spoločnosti Mgr. Lukáš Opett, PhD., proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 17C 217/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 17C 217/2014 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 17C 217/2014 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **800 eur**, ktoré **je** jej Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava III **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **691,35 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. februára 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 17C 217/2014. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vydal nález, ktorým vysloví porušenie týchto základných práv, prikáže okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov a prizná jej finančné zadost'učinenie vo výške 1 500 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľka bola v konaní pred všeobecnými súdmi v procesnom postavení žalovanej v 1. rade v spore o určenie vlastníckeho práva. Spor začal podaním žaloby 22. októbra 2014 a uznesením z 12. novembra 2015 bolo toto konanie zastavené. Okresný súd nepriznal žiadnej zo strán nárok na náhradu trov konania. Predmetné uznesenie nadobudlo v časti výroku o zastavení konania právoplatnosť 23. decembra 2015.

3. Dňa 22. decembra 2015 podala sťažovateľka odvolanie proti výroku o nepriznaní nároku na náhradu trov konania. Dňa 8. marca 2016 bol súdny spis doručený Krajskému súdu v Bratislave. Krajský súd 26. januára 2017 zrušil uznesenie okresného súdu v časti výroku o náhrade trov konania a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dňa 8. marca 2017 bol súdny spis doručený okresnému súdu, ktorý až 12. apríla 2019 rozhodol a priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania voči žalobkyni v rozsahu 100 %. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 21. mája 2019. Následne 20. júna 2019 bola sťažovateľke doručená výzva okresného súdu na vyčíslenie trov konania. Sťažovateľka obratom ešte v ten istý deň odoslala okresnému súdu vyčíslenie trov konania v sume 7 834,13 eur. Okresný súd od 20. júna 2019 dosiaľ o výške trov nerozhodol.

4. Dňa 7. septembra 2018 podala sťažovateľka v tejto právnej veci ústavnú sťažnosť, v ktorej namietala zbytočné prieťahy v konaní. Ústavný súd ju uznesením č. k. IV. ÚS 569/2018-15 z 9. októbra 2018 odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

5. Sťažovateľka podala 1. apríla 2019 predsedovi okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uvádza, v čom spočíva naplnenie predpokladov prípustnosti ústavnej sťažnosti a v čom vidí splnenie predpokladov na vyslovenie porušenia práva na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov, poukazujúc na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“).

7. Sťažovateľka poukazuje na jednotlivé skutočnosti, ktoré sú rozhodné pre posúdenie prieťahov:

8. K právnej a faktickej zložitosti uvádza, že ide o jednoduchú právnu vec, keďže súdne konanie v merite veci prebiehalo výlučne na súde prvej inštancie a v súčasnosti sa koná výlučne len o výške trov konania v súvislosti so zastavením konania. Nejde o právne zložité konanie, keďže sa v ňom nerieši právna otázka, ktorá by ešte nebola v judikatúre riešená. Uvedené súdne konanie tiež nie je ani konaním, kde by výklad a používanie platnej právnej úpravy neboli stabilizované v judikatúre vyšších súdov, a preto samotná dĺžka celého konania o náhrade trov (viac ako 61 mesiacov) je neprimeraná.

9. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľky táto uvádza, že bola aktívna a žiadnym spôsobom nespomaľovala priebeh súdneho konania. Zároveň aktívne využívala svoje práva a dodržiavala svoje procesné povinnosti. Dané tvrdenie preukazuje aj jej promptná reakcia na výzvu na vyčíslenie trov konania. Je toho názoru, že prietahy zjavne neboli zapríčinené jej správaním.

10. K postupu súdu uvádza, že vníma prietahy počas súdneho konania v dvoch rovinách. Prvá rovina spočíva v tom, že od podania odvolania proti výroku o nepriznaní náhrady trov konania (22. decembra 2015) uplynulo viac ako 61 mesiacov (5 rokov), počas ktorých nebolo právoplatne rozhodnuté o výške trov. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania je predmetné konanie o priznaní nároku a výške trov v absolútnom nepomere. Druhá rovina je založená na jednotlivých obdobiach, počas ktorých nastal stav nečinnosti zo strany okresného, ako aj krajského súdu. Pri činnosti krajského súdu poukazuje na to, že krajskému súdu bola vec predložená 8. marca 2016 a krajský súd o odvolaní rozhodol 26. januára 2017 a spis bol vrátený okresnému súdu 8. marca 2017, čo je presne rok. Od tohto dňa je spis na okresnom súde a za toto obdobie (47 mesiacov) okresný súd vydal len uznesenie z 12. apríla 2019, ktorým sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov a výzvu na predbežné vyčíslenie trov z 18. júna 2019. Dosiaľ však o výške trov nerozhodol. Podľa sťažovateľky okresný súd bol činný iba v krátkom časovom období. Sťažovateľka poukazuje aj na to, že prietahy je potrebné vnímať aj v kontexte celého konania s tým, že v kontexte celkovej dĺžky konania (približne 75 mesiacov) je neprijateľné, aby rozhodovanie o trovách konania napriek jeho dvojfázovosti trvalo tak neprimerane dlho ako vo veci sťažovateľky (viac ako 61 mesiacov).

11. Vo vzťahu k finančnému zadost'učineniu uvádza dôvody, pre ktoré by jej malo byť finančné zadost'učinenie priznané, najmä nekonanie okresného súdu po dlhé obdobie, aktivita sťažovateľky a nepomer medzi dĺžkou konania vo veci samej a o trovách konania.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

12. K sťažnosti sa vyjadril okresný súd prostredníctvom zákonnej sudkyne, ktorá uvádza, že sťažovateľka vec nijakým spôsobom neurgovala, nahliadnuť do spisu bola len jedenkrát, a to pred vyčíslením trov konania. Tiež tvrdí, že sťažovateľka nepodala predsedovi súdu sťažnosť na prietahy konania. Poukazuje na uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. US 569/2018, podľa ktorého je otázka náhrady trov konania druhotná vo vzťahu k rozhodovaniu o merite veci. Poukazuje na zaťaženosť súdu, pre ktorú nie je možné konanie o výške trov konania vybaviť v primeranej lehote. Sudkyňa poukazuje na skutočnosť, že 50 % jej nápadu tvorí poručenská agenda, ktorá musí byť vybavovaná prednostne. Napokon uvádza, že uznesením okresného súdu č. k. 17C/217/2014-143 z 5. marca 2021 súd rozhodol o výške trov konania a zaviazal žalobkyňu zaplatiť sťažovateľke sumu vo výške 311,30 eur.

13. V rámci repliky sťažovateľka uvádza, že po predložení výpočtu výšky trov 20. júna 2019 považovala za efektívnejšie pravidelne kontrolovať elektronický súdny spis a telefonicky kontaktovať informačné centrum. Poukazuje na to, že naposledy nahliadla do elektronického súdneho spisu 8. marca 2021 a tiež predložila súdu mail od prevádzkovateľa elektronického súdneho spisu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, že tento systém neuchováva staršie nahliadnutia do elektronického súdneho spisu a len z tohto dôvodu ich nevie preukázať. Poukazuje

na sťažnosť na priet'ahy v konaní z 1. apríla 2019, ktorú adresovala predsedovi súdu, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná, čo však nie je podmienkou prerokovania ústavnej sťažnosti (I. ÚS 235/2017). Tiež je toho názoru, že aj keď konanie o trovách konania prebieha v dvoch fázach (rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania a rozhodovanie o výške trov konania), súd ich z pohľadu priet'ahov hodnotí ako jeden celok (III. US 140/2018). Vo vzťahu k okresným súdom tvrdenej druhoradosti trov konania poukázala na funkcie trov konania. Vo vzťahu k množstvu vecí, ktoré vybavuje zákonná sudkyňa, poukazuje na skutočnosť, že uvedené nemôže byť akceptovaným dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Vo vzťahu k uzneseniu č. k. 17C/217/2014-143 sťažovateľka uvádza, že 6. apríla 2021 podala proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť, o ktorej nebolo ešte rozhodnuté. Vec teda nie je právoplatne skončená.

IV.

Posúdenie ústavnej sťažnosti ústavným súdom

14. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, resp. v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (obdobne III. ÚS 127/03, IV. ÚS 221/04).

15. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako ESLP) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (Comingersoll S.A. proti Portugalsku, rozsudok zo 6. 4. 2000, Sürmeli proti Nemecku, rozsudok z 8. 6. 2006, pozri aj I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v tomto prípade. Ústavný súd prihliada tiež na to, „čo je pre sťažovateľa v stávke“, teda ako veľmi dôležité je pre sťažovateľa rýchle rozhodnutie vo veci.

16. Vo vzťahu k zložitosti veci ústavný súd uvádza, že predmetom konania je rozhodnutie o trovách konania. Čo sa týka samotnej zložitosti veci, je potrebné konštatovať, že nejde o zložitú vec, najmä s prihliadnutím na priebeh sporu, ohľadom ktorého sa má o trovách konania rozhodnúť. Išlo o spor o určenie vlastníckeho práva, ktorý však skončil zastavením konania, pretože žalobkyňa zobrala žalobu späť. Uvedený spor právoplatne skončil po cca trinástich mesiacoch, nešlo teda o spor, v ktorom bolo vykonaných veľa rôznych úkonov. Z tejto relatívnej jednoduchosti sporu o merite veci potom vyplýva aj následná jednoduchosť rozhodovania o náhrade a výške trov konania. Možno teda uzavrieť, že ide o skutkovo aj právne jednoduchú vec.

17. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľky je potrebné uviesť, že na jej strane nedošlo k spomaleniu konania. Naopak, sťažovateľka sa aktívne snažila zaujímať o konanie, a to aj podaním sťažnosti na priet'ahy v konaní predsedovi okresného súdu, neskôr podaním ústavných sťažností.

18. Vo vzťahu k postupu súdu je potrebné uviesť, že základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vychádza aj z príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku (čl. 17 a § 157 ods. 1). Zo skutkového stavu vyplýva, že sťažovateľka sa vo vzťahu k trovám konania domáha správneho rozhodnutia prakticky od 12. novembra 2015, keď bolo konanie zastavené a žiadnej zo strán nebol priznaný nárok na náhradu trov konania. Proti výroku o náhrade trov konania podala sťažovateľka 22. decembra 2015 odvolanie, o ktorom bolo rozhodnuté 26. januára 2017, teda po cca 9 mesiacoch, a to tak, že krajský súd rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania až uznesením z 12. apríla 2019, teda po cca pätnástich mesiacoch. Sťažovateľka zaslala vyčíslenie trov konania 20. júna 2019 a o výške trov konania rozhodol okresný súd 5. marca 2021, teda po cca dvadsiatich mesiacoch. Keďže proti rozhodnutiu o výške trov konania podala sťažovateľka sťažnosť, o výške trov nie je dosiaľ právoplatne rozhodnuté (§ 247 CSP). Z uvedeného vyplýva, že súd o trovách konania rozhoduje prakticky zhruba 44 mesiacov, t. j. tri roky a osem mesiacov.

19. Súd a konajúci sudca nielen hmotnoprávne (prostredníctvom právneho posúdenia veci), ale aj procesnoprávne (zabezpečením efektívneho a rozumného postupu) buduje svoju dôveryhodnosť a autoritu. Táto je dôležitá nielen pre strany v konkrétnom súdom konaní, ale aj z celospoločenského pohľadu. Zodpovednosť súdu viesť konanie efektívne a hospodárne, obzvlášť ak ide o konanie, v ktorom už existujú priedahy, je mimoriadne dôležité. Vo vzťahu k postupu súdu tak možno uviesť, že neexistovali rozumné dôvody, pre ktoré súd konal v už uvedených časových intervaloch. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priedahy v súdnom konaní.

20. Ústavný súd pripúšťa, že rozhodovanie o trovách konania je druhotná otázka vo vzťahu k rozhodovaniu o merite veci, ktoré je primárne spôsobilé nastoliť stav právnej istoty strán v konaní (m. m. IV. ÚS 248/2008, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016, IV. ÚS 498/2018). Ústavný súd preto s poukazom na druhotný (akcesorický) charakter tejto otázky posudzuje ústavnoprávnu intenzitu porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov v takýchto prípadoch reštriktívne (IV. ÚS 569/2018). Aj z týchto dôvodov bola prvá ústavná sťažnosť sťažovateľky odmietnutá ako zjavne neopodstatnená. Ústavný súd zároveň poukazuje na skutočnosť, že aj keď súd nerozhoduje o merite veci, ale o akcesorickej otázke, musí konať v rámci istých časových hraníc a poskytnúť strane rozhodnutie v primeranej dobe. Ústavný súd dáva do pozornosti svoj nález sp. zn. III. ÚS 62/06 publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 59/2006, podľa ktorého lehota presahujúca obdobie troch rokov je ústavne neakceptovateľná doba na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky. Pokiaľ je takto nastavená doba na rozhodnutie zložitých otázok, možno povedať, že o to viac je potrebné tieto časové rámce vzťahovať aj na jednoduchú právnu otázku, hoci aj o trovách konania.

21. Vo vzťahu k charakteru konania ústavný súd dáva do pozornosti, že išlo o akcesorické konanie. Uvedené ale neznamená, že strane sporu v takomto prípade neprislúcha žiadna ústavná ochrana. Rozhodovanie o trovách konania v skutkovo jednoduchej veci v trvaní približne tri roky a osem mesiacov nemožno považovať za akceptovateľný výkon spravodlivosti. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/217/2014 porušené boli (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

23. Prietahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prietahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prietah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde. Ústavný súd teda formuloval príkaz všeobecnému súdu konať (bod 2 výroku nálezu).

24. Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 1 500 eur ako nemajetkovú ujmu počas obdobia, keď sa bez akýchkoľvek objektívnych dôvodov nemohla domôcť objektívneho rozhodnutia o trovách konania, navyše, v konaní, kde žalobkyňa zobrala žalobu späť bez zavinenia sťažovateľky, ktorá vystupovala v pozícii žalovanej. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práva sťažovateľky. Ústavný súd prihliadol najmä na dĺžku namietaného konania a na dĺžku jednotlivých prietáhov, na charakter konania a jeho význam pre sťažovateľku, ako aj na jej správanie a postup súdu.

25. Na základe uvedeného považuje za primerané priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 800 eur za prietahy v konaní spôsobené postupom okresného súdu (bod 3 výroku nálezu). Vzhľadom na to, že sťažovateľka žiadala priznať finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 eur, ústavný súd ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

26. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov právneho zástupcu, ktoré vznikli v dôsledku zastupovania sťažovateľky pred ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

28. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Ústavný súd konštatuje, že v zmysle uvedených ustanovení vyhlášky právnemu zástupcovi patrí náhrada trov konania 691,35 eur, a to za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci, vypracovanie a podanie ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľky) v hodnote po 230,45 eur vrátane režijného paušálu v hodnote po 10,87 eur/úkon a vrátane DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. júla 2021

Peter Molnár
predseda senátu